

Digitální stopy regionální historie

Stručná metodika pro učitele

Tematická oblast Průmyslová revoluce v Plzni

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Digitální stopy regionální historie

Projekt je zaměřen na propojování formálního a neformálního vzdělávání ve spolupráci s kulturními a pamětovými institucemi, science centry a ekocentry.

Na tvorbě digitálních vzdělávacích zdrojů spolupracovali zástupci z oblasti formálního i neformálního vzdělávání v součinnosti s kulturními a pamětovými institucemi v Plzni. Konkrétně se jedná o tyto instituce a jejich role v projektu:

- **Oddělení Celoživotního a distančního vzdělávání Západočeské univerzity v Plzni** - (od 1. 1. 2021 přejmenováno na Oddělení koncepce celoživotního a distančního vzdělávání) předkladatel projektu (vedení a administrace projektu, technické a metodické zajištění tvorby digitálních vzdělávacích zdrojů);
- **Katedra historie Fakulty pedagogické ZČU v Plzni** (odborná a metodická supervize projektu, metodické zajištění ověření projektu na partnerských školách);
- **Statutární město Plzeň** – partner projektu, zřizovatel Archivu města Plzně (zajištění primárních zdrojů, součinnost městských organizací při přípravě a realizaci projektu);
- **3 partnerské školy** – 28. základní škola Plzeň, Rodinná 39, příspěvková organizace; 10. základní škola Plzeň, nám. Míru 6, příspěvková organizace a Základní škola T. G. Masaryka Rokycany, příspěvková organizace (ověření digitálních vzdělávacích zdrojů, konzultace při přípravě digitálních vzdělávacích zdrojů, zaměřené zejména na ŠVP dané školy a na praktické začlenění témat do výuky).

Program rozvíjí tyto základní kompetence:

Schopnost práce s digitálními technologiemi – Žák pracuje se vzdělávacími materiály ve formě atraktivního leporela s autorskými ilustracemi, texty a QR kódy. Žák pracuje s pestrým digitálním obsahem webových stránek.

Kompetence k učení (schopnost učit se) – Žák ve všech tematických blocích získává nové informace pomocí rozšiřujících textů, archivních záběrů, videí, dobových i aktuálních fotografií, dokumentů, interaktivních map, her a kvízů, „projdi se po stopách“ (tipy na vzdělávací výlety do regionu ve vazbě na konkrétní témata) i geocachingu (informace o umístění schránek) v souvislosti s konkrétní kulturně-historickou oblastí a pomocí dalších metodických a vzdělávacích materiálů.

Kompetence k flexibilitě – Tato kompetence je rozvíjena především pomocí digitálních her, kvízů a interaktivních map i geocachingu.

Kompetence k řešení problému – Tato kompetence je rozvíjena především pomocí digitálních her, kvízů a interaktivních map i geocachingu.

Sociální a občanské schopnosti – Žák je ve všech tematických oblastech veden k budování vnitřního vztahu k místu, kde žije (město Plzeň a okolí), jednotlivé kapitoly jsou zaměřeny na regionální dějiny, dějiny každodennosti, důležité události, osobnosti a významné památky regionu.

Kulturní povědomí a vyjádření – Tato kompetence je průběžně rozvíjena ve všech tematických oblastech.

Digitální vzdělávací zdroje a aktivity včetně doprovodných podkladů pro žáky 4.–5. ročníků ZŠ byly vytvořeny v návaznosti na tyto tematické oblasti:

1. Vznik sídla Plzeň
2. Život v Plzni v průběhu staletí
3. Průmyslová revoluce v Plzni

Tematická oblast – Průmyslová revoluce v Plzni

Stručná metodika pro učitele

Hlavním cílem předkládané tematické oblasti (Průmyslová revoluce v Plzni) je seznámit žáky prvního stupně (4.–5. ročníky) kombinací neformálního a formálního vzdělávání prostřednictvím digitálních technologií s pestrou regionální historií plzeňského kraje. Jsou zde zdůrazněny i dosud spíše jen okrajově zmiňované konkrétní oblasti života člověka a lidských aktivit. Žáci mohou nahlédnout do vzdálené minulosti života našich předků, ale také do nedávné průmyslové historie Plzně a Plzeňského kraje. **Žáci se zajímavým interaktivním způsobem seznamují s významnými osobnostmi, vynálezy i událostmi spojenými především s nedávnou průmyslovou historií tohoto města a regionu. Žáci se také podrobně dozvídají o životě dělníka v devatenáctém a dvacátém století v Plzni i ve světě.**

Jednotlivé kapitoly tohoto tematického bloku jsou:

1. Bourání městských hradeb
2. První pivovar v Plzni
3. Černá Plzeň
4. První vlak z Plzně
5. Plzeňská pošta
6. Křižíkova tramvaj
7. Plzeňští stavitelé
8. Život průmyslového dělníka
9. Největší zbrojovka Rakouska-Uherska
10. A přece poletí

V následující části najdete metodická doporučení ke kapitolám:

- Černá Plzeň
- První vlak z Plzně
- Křižíkova tramvaj
- Plzeňští stavitelé
- Život průmyslového

Kapitola: 3. Černá Plzeň

Realizace se odehrává ve škole / online z domova / prostřednictvím exkurze. Žáci i učitelé jsou seznámeni s celým projektem – jsou seznámeni především s cílem projektu, rozvojem klíčových kompetencí u žáků, časovou realizací projektu a se všemi partnery, kteří na projektu participují.

Kognitivní výukový cíl: Žáci dokáží vysvětlit pojem černá Plzeň. Žáci znají nejslavnější plzeňské podniky a továrny z této doby.

Afektivní výukový cíl: Žáci dokáží posoudit přínosy i záporné průmyslové revoluce. Žáci si uvědomují, že ochrana životního prostředí je základní hodnotou, kterou musíme stále více chránit a rozvíjet.

Přílohy:

Digitální zdroj dostupný na: <https://www.stopyhistorie.cz/cerna-plzen/>

Pracovní list: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_3.3.pdf

Metody:

Motivační úvod: interaktivní dialog vyučující/žáci, metoda skupinová a kooperativní.

Metoda názorně-demonstrační: práce s digitálními zdroji.

Závěrečné shrnutí s opakováním: fixační metoda.

Práce s digitálními zdroji.

Pomůcky:

Tablet, počítač, chytrý telefon, pracovní list, leporelo.

<p>Úvodní motivační část + dialogický pretest + Práce s digitálním zdrojem – základní informace</p>	<p>Začínáme společný projekt, v němž se dozvíte, jak lidé v minulosti žili na území dnešní Plzně a v jejím okolí. Dozvíte se také o významných událostech, osobnostech a vynálezech především 19. a 20. století. Na některá zajímavá místa se budete moci podívat (exkurze či virtuální prohlídka). Budete pracovat také s různými interaktivními digitálními aplikacemi. Těšíte se? Já ano.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Vyučující zjišťuje, co všechno žáci vědí o průmyslové revoluci obecně. Vyučující může připomenout některé důležité informace o této době. <p>Vyučující dále zadává:</p> <ol style="list-style-type: none">2. Proč byla a stále ještě je Plzeň známá jako průmyslové centrum? (V 19. století i 20. století zde vznikla spousta továren především továrna Emila Škody a Měšťanský pivovar)3. Proč Plzeň dostala přídomek černá? (Na přelomu 19. a 20. století již byly pro Plzeň charakteristické všudypřítomné vysoké komíny, díky jejichž spalinám, které dopadaly na město, získala Plzeň přídomek „černá“.)
---	--

<p>Práce s digitálním zdrojem – Aktivita pro chytré hlavy</p>	<p>Vyučující zadává. Najděte si na odkazu: https://www.stopyhistorie.cz/cerna-plzen/ – úkol s názvem pro chytré hlavy.</p> <p>Vyučující dále zadává: „Podívejte se pečlivě na následující obrázek z doby, kdy v Plzni probíhala průmyslová revoluce, a pokuste se odpovědět na otázky v kvízu.“</p> <p>Dále vyplňte interaktivní kvíz, který je pod obrázkem.</p>
<p>Práce s pracovním listem</p>	<p>Vyučující může též k ověření znalostí využít pracovní list. Pracovní list může být využit jako materiál:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. k domácímu opakování 2. k závěrečnému shrnutí 3. ke kreativnímu testování. <p>Z pracovního listu je nejdůležitější:</p> <p>Otázka č. 1 – vytvoř slovní mrak k pojmu průmyslová revoluce – vyučující může žáky nechat pracovat s digitálním materiálem, kde si žáci některé pojmy mohou znovu vyhledat na: https://www.stopyhistorie.cz/cerna-plzen/</p> <p>Vyučující také může s žáky slovní mrak doplnit pomocí brainstormingu.</p> <p>Pracovní list je dostupný na: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_3.3.pdf</p>
<p>Práce s digitálním zdrojem – parní stroj</p>	<p>Vyučující zadává: Najděte si na odkazu: https://www.stopyhistorie.cz/cerna-plzen/ úkol Parní stroj.</p> <p>Průmyslová revoluce je neodmyslitelně spjata s vynálezem parního stroje. Jak takový parní stroj vypadá a jak funguje, se dozvíte v následujícím videu. (Vyučující pustí videoukázku umístěnou na výše uvedeném odkazu).</p> <p>Vyučující se dále ptá:</p> <p>Kdo a kdy vynalezl parní stroj? K čemu parní stroj slouží?</p> <p>Pokuste se popsat princip fungování parního stroje vlastními slovy.</p>
<p>Závěr – opakování, fixace</p>	<p>Fixace nových informací. Vyučující zadává:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vyjmenuj největší podniky, které vznikaly v Plzni v době průmyslové revoluce? 2. Vyjmenuj dva klady a dva zápory průmyslové revoluce obecně. 3. Do sešitu si nakreslete zjednodušený parní stroj. Vyučující, promítne jednoduchý obrázek parního stroje na projektoru.

Kapitola: 4. První vlak z Plzně

Realizace se odehrává ve škole / online z domova. Žáci i učitelé jsou seznámeni s celým projektem – jsou seznámeni především s cílem projektu, rozvojem klíčových kompetencí u žáků, časovou realizací projektu a se všemi partnery, kteří na projektu participují.

Kognitivní výukový cíl: Žák zná základní informace o vzniku prvního železničního spojení mezi Plzní a Furth im Wald (Bavorský Brod).

Afektivní výukový cíl: Žák získává získa povědomí o rozvoji dopravy v 19. století a o významu dopravy a cestování jaké takového.

Přílohy:

Digitální zdroj dostupný na: <https://www.stopyhistorie.cz/prvni-vlak-z-plzne/>

Pracovní list: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_4.3.pdf

Metody:

Motivační úvod: interaktivní dialog vyučující/žáci, metoda skupinová a kooperativní.

Metoda názorně-demonstrační: práce s digitálními zdroji.

Závěrečné shrnutí s opakováním: fixační metoda.

Pomůcky:

Tablet, počítač, chytrý telefon, pracovní list, leporelo.

Úvodní motivační část + dialogický pretest	Začínáme společný projekt, kde se dozvíte o tom, jak lidé žili v minulosti zde v okolí našeho města Plzně. Dozvíte se také o významných regionálních památkách, událost a osobnostech. Na některé památky se budete moci podívat (exkurze či virtuální prohlídka). Budete pracovat také s různými interaktivními digitálními aplikacemi. Těšíte se? Já ano. Vyučující jednoduše vysvětlí (připomene) pojem průmyslová revoluce. Vyučující může dále uvést nejdůležitější vynálezce spojené s průmyslovou revolucí. 1765 – parní stroj James Watt 1814 – George Stephenson parní lokomotiva Vyučující se dále žáků ptá. Proč byl objev parního stroje důležitý? Jak vynález parního stroje souvisí s vlakovou dopravou? Proč je doprava důležitá (obecně)? Co všechno můžeme dovážet a vyvážet?
Práce s digitálním zdrojem – základní informace	Vyučující v krátkosti žáky seznámí s historií prvního vlakového spojení mezi Plzní a Furt in Wald. Všechny podstatné informace se můžete dozvědět na: https://www.stopyhistorie.cz/prvni-vlak-z-plzne/ Vyučující může položit doprovodné otázky:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kdy z Plzně vyjel první vlak? (První vlak z Plzně vyjel 14. října 1861 v osm hodin ráno) 2. Odkud přesně vyjel? (Ze skvrňanského nádraží) 3. Kolik měl vagonů? (13) 4. Roku 1862 byla zprovozněna celá trasa, odkud vedla? (Prahou a Bavorskem) 5. S kterým městem byla trať propojena v roce 1872? (Cheb)
Práce s digitálním zdrojem – aktivita pro chytré hlavy	<p>Vyučující uvede žáky do tématu: Řekneme si, jak byla první cesta vlaku z Plzně popsána.</p> <p>Vypravení prvního vlaku z Plzně do Bavorska bylo velikou společensko-politickou událostí. Není proto divu, že u tohoto historického okamžiku nesměly chybět významné osobnosti tehdejší doby. Jedním z těch, kdo obdrželi pozvání svézt se mezi prvními po nové trati, byl i František Palacký. Víte, kdo to byl?</p> <p>Aktivita je doplněna kvízem, který naleznete na: https://www.stopyhistorie.cz/prvni-vlak-z-plzne/</p>
Práce s pracovním listem:	<p>Pracovní list může vyučující využít jako materiál:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. jako úvodní motivaci 2. k domácímu opakování 3. k závěrečnému shrnutí 4. ke kreativnímu testování. <p>Vyučující pracuje s „muzejním kufrem“ ve které se nachází vzorek betonu a železa (nebo se vzorky, které si přinese z domova). Vzorky žákům ukazuje a vede se žáky řízenou diskusí – na základě této demonstračně-náborové metody rozhodněte:</p> <p>Jaký povrch je odolnější?</p> <p>Jaký povrch je hladší?</p> <p>Jaký povrch má lepší třecí vlastnosti?</p> <p>Na základě této analýzy žáci mohou odpovědět na otázku z pracovního listu:</p> <p>https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_4.3.pdf</p> <p>Otázka č.1 Vyučující zadává: Velkým objevem byl parní stroj, jak jsme si již řekli a ukázali v minulém tématu. Než byl ale vynalezen, používala se k tahání vagonů jiná síla: Odpověz na otázku: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_4.3.pdf</p> <p>Otázka č.2 https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_4.3.pdf</p>

	<p>Otázka č.5 Železničáři již po celá desetiletí používají řadu zvláštních slov, která se v běžném jazyce buď nevyskytují, nebo mají jiný význam. Jde o takzvaný slang. Níže se dozvíš některé výrazy ze železničářského slangu. Dokážeš odhadnout, co znamenají?</p> <p>Přiřaď, co k sobě patří: (v závorkách je uvedena správná odpověď)</p> <p>Ajznbónák (železničář) Čajník (malá parní lokomotiva) Fíra (strojvedoucí) Šraňky (závory) Štíplístek (průvodčí)</p>
Závěr – opakování, fixace	<p>Vyjmenujte hlavní objevy z této doby. Kam vedla první vlaková trasa z Plzně? Žáci se poté rozdělí do dvojic na základě získaných informací udělají rozhovor s Františkem Palackým (jeden žák bude reportérem a druhý bude František Palacký) – žáci si tak pomocí narativní metody zopakují nejdůležitější informace.</p>

Kapitola: 6. Křížíkova tramvaj

Realizace se odehrává ve škole / online z domova. Žáci i učitelé jsou seznámeni s celým projektem – jsou seznámeni především s cílem projektu, rozvojem klíčových kompetencí u žáků, časovou realizací projektu a se všemi partnery, kteří na projektu participují.

Kognitivní výukový cíl: Žáci znají nejdůležitější informace k počátku tramvajové dopravy v Plzni. Žáci znají osobnost Františka Křížíka.

Afektivní výukový cíl: Žáci dokáží zhodnotit ekologický přínos využívání tramvajové dopravy.

Přílohy:

Digitální zdroj dostupný na: <https://www.stopyhistorie.cz/krizikova-tramvaj/>

Pracovní list: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_6.3.pdf

Metody:

Motivační úvod: interaktivní dialog vyučující/žáci, metoda skupinová a kooperativní.

Metoda názorně-demonstrační: práce s digitálními zdroji.

Závěrečné shrnutí s opakováním: fixační metoda.

Doporučená metoda: exkurze (Muzeum Rodný domek Františka Křížíka v Plánici, případně projížďka Křížíkovou tramvají).

Pomůcky:

Tablet, počítač, chytrý telefon, pracovní list, leporelo.

Úvodní motivační část + dialogický pretest	Začínáme společný projekt, v němž se dozvíte, jak lidé v minulosti žili na území dnešní Plzně a v jejím okolí. Dozvíte se také o významných regionálních památkách, událost a osobnostech. Na některé památky se budete moci podívat (exkurze či virtuální prohlídka). Budete pracovat také s různými interaktivními digitálními aplikacemi. Těšíte se? Já ano. Vyučující nejprve zjišťuje, co o daném tématu žáci vědí. 1. Kdo byl František Křížík? 2. Co nechal v Plzni vybudovat? 3. Jaký je jeho nejslavnější objev?
Základní informace	Vyučující žáky v krátkosti seznámí s osobností Františka Křížíka. Jako zdroj informací doporučujeme např.: https://www.planice.cz/organizace/muzeum Základní informace, které si žáci zapíší do sešitu jsou: <ul style="list-style-type: none">▪ narozen 1847 Plánice u Klatov, zemřel 1941 Stádlec u Tábora▪ elektrotechnik, vynálezce, podnikatel▪ oblouková lampa, tramvaje, elektrárny, osvětlení měst

<p>Práce s digitálním zdrojem – Křižíkova tramvaj (č.18)</p>	<p>Křižíkova tramvaj (č.18) Vyučující žáky v krátkosti seznámí se vznikem tramvajové dopravy v Plzni. Všechny informace získá z: https://www.stopyhistorie.cz/krizikova-tramvaj/</p> <p>Ve vyprávění by měla zaznít především tato informace: 29. června 1899 byl slavnostně zahájen provoz na třech linkách: Skvrňany – Nepomucká třída, Bory – Lochotín a Náměstí – Plynárna. Od roku 1900 zajížděly tramvaje i k plzeňským nádražím.</p> <p>Vyučující poté promítne mapu Plzně a společně s žáky vyhledává, kudy vedla linka tramvají. Doporučujeme promítnout mapu z portálu: https://gis.plzen.eu/staremapy/</p> <p>V záložce vybrat rok 1908 (růžová linka znázorňuje cestu tramvaje). Pokud vyučující chce tímto směrem rozšířit vědomost žáků, mohou poté společně určit tramvajovou trasu také na současné mapě. Zde doporučujeme použít portál mapy.cz a zde vyhledat Plzeň. Společně se žáky pak vyhledávat jednotlivé tramvajové trasy.</p> <p>Vyučující dále žákům může promítnout dobové pohlednice s Křižíkovou tramvají č. 18 a trasou na náměstí Republiky a kolem Velkého divadla. Dostupné na: https://www.plzensketramvaje.cz/?page=18.htm</p>
<p>Práce s digitálním zdrojem – aktivita pro chytré hlavy</p>	<p>Žáci se seznámí s příběhem plzeňské tramvaje a doplní chybějící slova do doplňovačky. Dostupné na: https://www.stopyhistorie.cz/krizikova-tramvaj/</p>
<p>Historii tramvajové dopravy v Plzni</p>	<p>Žáci se během projektu mohli již seznámit s vývojem dopravy v Plzni, společně s vyučujícím tedy mohou zařadit událost týkající se tramvajové dopravy do širšího historického rámce, k tomuto slouží další aktivita.</p> <p>Vyučující tedy zadává: Historii tramvajové dopravy v Plzni už znáte. Dokážete určit, kdy se ve městě objevily další dopravní prostředky? Přetáhněte název dopravního prostředku myší k odpovídajícímu letopočtu.</p> <p>Dostupné na: https://www.stopyhistorie.cz/krizikova-tramvaj/</p> <p>Žáci doplní sami nebo s vyučujícím.</p>
<p>Práce s pracovním listem:</p>	<p>Pracovní list může vyučující využít jako materiál:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. jako úvodní motivaci 2. k domácímu opakování 3. k závěrečnému shrnutí 4. ke kreativnímu testování. <p>Pracovní list naleznete na: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_6.3.pdf</p>

<p>Exkurze nebo projížďka Křižíkovou tramvají místo závěrečného opakování</p>	<p>Pokud bude časová dotace pro projekt dostatečná, může vyučující navštívit Muzeum Rodný domek Františka Křižíka v Plánici</p> <p>Exkurzi je třeba plánovat jako celodenní výlet, je nutné se objednat. Další možnost je projížďka Křižíkovou tramvají. Tento zážitek je pro žáky neopakovatelný, organizační i finanční náročnost je však značná. Projížďka historickým vozem i s trasou je možné objednat na:</p> <p>https://historickejizdy.pmdp.cz</p>
<p>Doporučené další internetové zdroje:</p>	<p>https://www.kudyznudy.cz/aktuality/po-stopach-fr-krizika https://www.planice.cz/organizace/muzeum https://www.plzensketramvaje.cz/?page=18.htm</p>

Kapitola: 7. Plzeňští stavitelé

Realizace se odehrává ve škole / online z domova. Realizace může být doprovázena exkurzí či vycházkou po známých plzeňských stavbách. Žáci i učitelé jsou seznámeni s celým projektem – jsou seznámeni především s cílem projektu, rozvojem klíčových kompetencí u žáků, časovou realizací projektu a se všemi partnery, kteří na projektu participují.

Kognitivní výukový cíl: Žák zná významné architektonické stavby 19. a 20. století v Plzni.

Afektivní výukový cíl: Žák získává získá povědomí o kulturním i technickém významu jednotlivých staveb. Žák je veden k uvědomění a obdivu architektury a jednotlivých stavitelů v širší perspektivě.

Přílohy:

Digitální zdroj dostupný na: <https://www.stopyhistorie.cz/plzensti-stavitele/>

Pracovní list: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_7.3.pdf

Metody:

Motivační úvod: interaktivní dialog vyučující/žáci, metoda skupinová a kooperativní.

Metoda názorně-demonstrační: práce s digitálními zdroji.

Závěrečné shrnutí s opakováním: fixační metoda.

Exkurze / procházka / návštěva interiéru.

Pomůcky:

Tablet, počítač, chytrý telefon, pracovní list, leporelo.

Úvodní motivační část + dialogický pretest	Začínáme společný projekt, kde se dozvíte o tom, jak lidé žili v minulosti zde v okolí našeho města Plzně. Dozvíte se také o významných regionálních památkách, událost a osobnostech. Na některé památky se budete moci podívat (exkurze či virtuální prohlídka). Budete pracovat také s různými interaktivními digitálními aplikacemi. Těšíte se? Já ano. Vyučující nejprve zjistí, co o dané problematice žáci vědí. Klade následující otázky: 1. Co způsobilo velký rozvoj Plzně a mnohonásobný vzestup počtu obyvatel v 19. a 20. století? (Průmyslová revoluce, vznik nových podniků a příchod dělníků do Plzně). 2. Vzpomenete si na některé zajímavé budovy, které v tomto období mohly být postaveny? (Budova pivovaru -- dnešní Pilsner Urquell, vodárenská věž u pivovaru, Velká synagoga, budova hlavního nádraží, kostel sv. Jana Nepomuckého, činžovní domy v Husově ulici apod.)
---	---

<p>Práce s digitálním materiálem - aktivita pro chytré hlavy</p>	<p>Vyučující začíná motivačním úvodem: Od roku 1810 do roku 1910 vzrostl počet obyvatel Plzně čtyřnásobně. Město se stalo významným průmyslovým centrem i důležitou dopravní tepnou. S tím šel ruku v ruce i rozvoj stavební. Vznikla nová předměstí, proměnilo se i historické jádro. A v tom se hráli velkou roli architekti i významné stavební firmy, které postavily nové továrny, mosty, vlaková nádraží, luxusní vily i činžovní domy. Vyrostly i nové školy, sportoviště či divadla.</p> <p>Aktivita pro chytré hlavy:</p> <p>Navštivte s námi zajímavé stavby, které v Plzni vznikly v průběhu průmyslové revoluce, seznámte se s významnými místními staviteli a vylustěte tajenku. Tajenka je dostupná na: https://www.stopyhistorie.cz/plzensti-stavitele/</p> <p>Vyučující může:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nechat žáky tajenku vyplnit samostatně. 2. Nechat žáky vyplnit tajenku ve dvojicích. 3. Vyplňovat tajenku společně. - V tomto případě učitel vždy představí jednu otázku z tajenky s promítne k tajence také vhodný obrazový materiál, zde několik internetových tipů: <p>Varna v Plzeňském Prazdroji – https://pam.plzne.cz/objekt/c9-28-varna-mestanskeho-pivovaru-v-plzni</p> <p>Vodárenská věž – https://www.plzensky-kraj.cz/Controls/MonumentPhoto.ashx?ID=7131&Action=view</p> <p>Velká synagoga -- https://www.visitplzen.eu/lokalita/velka-synagoga/</p> <p>Loosovy interiéry: https://www.adolfloosplzen.cz/</p>
<p>Procházka/exkurze</p>	<p>Vyučující u tohoto tématu dále může zvolit metodicky snazší styl – procházku s návštěvou jednotlivých budov, které jsou uvedeny v tajence – během vycházky lze navštívit postupně hlavní nádraží, budovu pivovaru, Kopeckého sady a Velkou synagogu. Takto zvolený okruh čítá zhruba 2 km.</p> <p>Pokud vyhodnotí vyučující velký zájem žáků o toto téma, může být zvolena exkurze, a to do jednotlivých objektů:</p> <p>Velké synagoga (lze spojit i s dalšími tématy tohoto projektu – viz Historie plzeňských Židů).</p> <p>Pivovar (lze spojit i s dalšími tématy tohoto projektu – viz První pivovar v Plzni). Doporučujeme jednoduchou návštěvu pivovarského muzea více informací naleznete na: https://www.prazdrojvisit.cz/prohlidky/nabidka-prohlidek-a-programu-pro-skoly/</p>

	<p>Loosovy interiéry – doporučujeme vybrat si jeden ze dvou okruhů:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Byty Voglových a Krausových – Klatovská 12 a Bendova 10 v Plzni 2. Brummelův dům – Husova 58, Plzeň <p>https://www.adolfloosplzen.cz/</p>
<p>Vyprávění Michala Brummela</p>	<p>V tajence byl zmíněn Brummelův dům, v němž se dodnes zachoval unikátní interiér z dílny architekta Adolfa Loose. Tento a další plzeňské domy s Loosovými interiéry určitě stojí za návštěvu (viz návrh exkurze výše). Pokud by vás zajímala historie Brummelova domu a osudy jeho obyvatel, nenechte si ujít vyprávění potomka původních majitelů Michala Brummela.</p> <p>Vyprávění dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/brummel-michal-20200127-0</p> <p>Jak s vyprávěním pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Žáci si přečtou samostatně vybrané pasáže vyučujícím (obecně doporučujeme vybrat pouze úryvek a zbytek textu převypráví vyučující). <p>Doplňující otázky k vyprávění:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kdo byl Michal Brummel? ▪ Jaký osud zasáhl jeho rodinu? ▪ Proč nebyl transportován do koncentračního tábora? ▪ Kdo a kdy mu sebral byt, který byl navržen architektem Loosem? ▪ Kdy mu byl byt vrácen?
<p>Plzeňští stavitelé – fixace pomocí výtvarné činnosti</p>	<p>Návrh zápisu do sešitu:</p> <p>V době průmyslové revoluce se počet obyvatel Plzně zčtyřnásobil. Město se stalo významným průmyslovým centrem i důležitou dopravní tepnou. S tím šel ruku v ruce i rozvoj stavební. Vznikala nová výstavba a řada zajímavých budov. Na výstavbě se podíleli známí architekti (Jan Bašta, Adolf Loos), stavitelé (Martin Stelzer [čti: štelcr], Eduard Kroch, Rudolf Štech) a stavební firmy (Müller a Kapsa).</p> <p>Návrhy na výtvarnou činnost</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vyhledej na internetu jednu ze zmiňovaných staveb a zakresli si ji do sešitu. 2. Na čtvrtku si nakresli obrys vodárenské věže z Plzeňského prazdroje, vymaluj, vystřihni a nalep do sešitu.
<p>Práce s pracovním listem</p>	<p>Vyučující může též k ověření znalostí využít pracovní list. Pracovní list může být využit jako materiál:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. k domácímu opakování 2. k závěrečnému shrnutí 3. ke kreativnímu testování. <p>Vyučující zadává: (Úkoly lze plnit samostatně a vždy po krátkém časovém prostoru každý úkol s žáky zkontrolovat.)</p>

Úkoly také lze plnit dohromady s vyučujícím. Vyučující v tomto případě může pracovní list digitálně promítat, úkoly předčítat a společně se žáky doplňovat na interaktivní tabuli nebo v prohlížeči.

Pracovní list naleznete na:

https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_7.3.pdf

Kapitola: 8. Život průmyslového dělníka

Realizace se odehrává ve škole / online z domova. Žáci i učitelé jsou seznámeni s celým projektem – jsou seznámeni především s cílem projektu, rozvojem klíčových kompetencí u žáků, časovou realizací projektu a se všemi partnery, kteří na projektu participují.

Kognitivní výukový cíl: Žák zná základní informace o vývoji a vzniku dělnických kolonií. Chápe význam i problémy průmyslové revoluce, která s sebou přinesla změnu životního stylu velkého množství lidí.

Afektivní výukový cíl: Žák získá povědomí o dělnickém životě v devatenáctém a dvacátém století. Žák je konfrontován s tvrdou realitou dělnického života. V žákovi je rozvíjeno povědomí a základních lidských právech a vhodných pracovních podmínkách.

Přílohy:

Digitální zdroj dostupný na: <https://www.stopyhistorie.cz/zivot-prumysloveho-delnika/>

Pracovní list: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_8.3.pdf

Metody:

Motivační úvod: interaktivní dialog vyučující/žáci, metoda skupinová a kooperativní.

Metoda názorně-demonstrační: práce s digitálními zdroji.

Závěrečné shrnutí s opakováním – fixační metoda.

Pomůcky:

Tablet, počítač, chytrý telefon, pracovní list, leporelo.

<p>Úvodní motivační část + dialogický pretest</p>	<p>Začínáme společný projekt, v němž se dozvíte, jak lidé v minulosti žili na území dnešní Plzně a v jejím okolí. Dozvíte se také o významných regionálních památkách, událost a osobnostech. Na některé památky se budete moci podívat (exkurze či virtuální prohlídka). Budete pracovat také s různými interaktivními digitálními aplikacemi. Těšíte se? Já ano.</p> <p>Vyučující nejprve zjistí, co o dané problematice žáci vědí. Klade následující otázky:</p> <p>Odkud pocházela většina dělníků (z měst nebo vesnic)? Proč bylo najednou potřeba tolik dělníků? Jaká byla běžná pracovní doba? Pracovaly i ženy a děti? Kde bydlela většina dělníků? Jaké byly podmínky k bydlení? Proč lidé raději pracovali jako dělníci než u sedláka? Jak dělníci bojovali za zlepšení své životní úrovně?</p> <p>Vyučující poté společně s žáky přečte úvodní text do tématu dostupný na: https://www.stopyhistorie.cz/zivot-prumysloveho-delnika/</p>
---	---

	<p>Žáci zde najdou odpovědi na položené otázky a pochopí, jak těžký byl ve skutečnosti život dělníka před sto a více lety.</p>
Práce s digitálním zdrojem – aktivita pro chytré hlavy	<p>Vyučující zadává: Poslechněte si vyprávění Tonky – děvčete, které na přelomu 19. a 20. století začalo pracovat jako dělnice v plzeňském pivovaru. Následně doplňte slova, která chybí v textu dostupném na: https://www.stopyhistorie.cz/zivot-prumysloveho-delnika/</p>
Spojovačka	<p>Vyučující zadává: Při vyprávění děvčete Tonky jsi slyšel(a) různá slova, která jsou pro tebe možná nová. V následujícím úkolu zkus najít význam těchto slov: obecná škola, měšťanka, šichta, nádeník, dělnická kolonie, kořalna. Zkontroluj si spojovačku a uvidíš, jestli jsi slovům správně porozuměl(a). Dostupné na: https://www.stopyhistorie.cz/zivot-prumysloveho-delnika/</p>
Život dělníka – fixace pomocí výtvarné činnosti	<p>Návrh zápisu do sešitu: Průmyslová revoluce – více továren – potřeba velkého množství dělníků Dělnický život – těžká práce, pracovní směna 11–12 hodin / 6 dní v týdnu. Ale vydělání vlastních peněz. Ubytování – čtvrtě, kolonie či pavlačové domy. Problémy: málo prostoru, nedostatečná hygiena, nedostatek aktivit – společný záchod, pouze jedna obytná místnost a kuchyně. Výhody: vzájemná výpomoc a solidarita. Vyučující zadává: Najdi si na internetu, jak se žilo v pavlačovém domě, podle všech získaných informací nakresli život v pavlačovém domě. Dostupné na: https://www.stopyhistorie.cz/zivot-prumysloveho-delnika/ Informace můžeš ale hledat i na jiných stránkách. (Vyučující může poté promítnout obrázky pavlačových domů. Jeden ze známých pavlačových domů se nachází na Jateční ulici (i když pochází z pozdější doby 40. let 20 stol, jedná se o vhodnou architektonickou ukázkou pavlačového domu.) Viz: https://pam.plzne.cz/objekt/c15-1733-pavlacovy-obytny-dum-pro-chude Kromě pavlačových domů byli dělníci ubytováni také v tzv. dělnických koloniích. Jak se jmenuje jedna z prvních dělnických kolonií v Plzni? (Na Jánské) Kdo a proč tuto kolonii nechal vystavět? Kde bys ji v Plzni hledal(a)?</p>

	<p>Tip pro učitele: Vyhledejte si několik dobových obrázků Plzně. Viz např.:</p> <p>http://www.fotohistorie.cz/Plzensky/Plzen-mesto/Plzen/Default.aspx</p> <p>kolonii Na Jánské viz:</p> <p>https://www.novinky.cz/bydleni/tipy-a-trendy/clanek/plzenska-kleisslova-vila-mezi-domky-pro-delniky-dobre-vynikala-40302247</p> <p>Obrázky promítněte nebo vytiskněte a zadejte žákům úkol, aby vybrali podle popisu, který jste si již přečetli, na kterém obrázku je skutečně vyobrazena kolonie Na Jánské.</p>
Práce s pracovním listem	<p>Vyučující může též k ověření znalostí využít pracovní list. Pracovní list může být využit jako materiál:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. k domácímu opakování 2. k závěrečnému shrnutí 3. ke kreativnímu testování. <p>Vyučující zadává: (Úkoly lze plnit samostatně a vždy po krátkém časovém prostoru každý úkol s žáky zkontrolovat.)</p> <p>Pracovní list naleznete na: https://www.stopyhistorie.cz/wp-content/uploads/2022/08/PL_8.3.pdf</p> <p>Úkoly lze také plnit společně s vyučujícím. Vyučující v tomto případě může pracovní list digitálně promítat, úkoly předčítat a společně se žáky doplňovat na interaktivní tabuli nebo v prohlížeči.</p> <p>Úkol č. 1 – Co tě napadne, když se řekne „dělník“? Vytvoř myšlenkovou mapu k tomuto slovu.</p> <p>Úkol č. 3 – Poznej život Gusty. Přečti si následující vyprávění a odpověz na otázky.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaké má Gusta vzdělání? ▪ Co se stalo v roce 1905? ▪ Proč Tonka nezůstala doma jako žena v domácnosti? ▪ Proč přišel Gusta o práci? ▪ Co si myslíš, že je dělovka? ▪ Proč by Gusta chtěl, aby se jeho syn vyučil? <p>Úkol. č. 4 – Teď už víš, jak se žilo dělnicím i dělníkům. Ale co jejich děti? Víš, čím se ve volných chvílích bavily? Jednou z nejoblíbenějších hraček byl tzv. hadrák. Poznáš, o co šlo? Jak se asi vyráběl a jaké mohl mít vlastnosti?</p> <p>Metodický tip: Zkuste si ve třídě vyrobit takový hadrák a např. jej reálně použít při tělocviku.</p> <p>Malý hadrák: Vyučující zadá žákům, aby si přinesly několik starých ponožek:</p>

1. Vezměte starou ponožku a dejte do ní druhou ponožku, případně jinou měkkou látku tak, aby ve špičce ponožky vznikla koule cca o velikosti tenisového míčku (aby se dítěti vešla pohodlně do ruky).
2. Zakruťte ponožku 1x těsně nad koulí a přetáhněte zbylou část ponožky přes kouli. Opakujte, dokud nespoteřebujete všechnu přebytečnou ponožku a nezbude pouze koule.
3. Sešijte k sobě ponožku, aby se koule v letu nerozpadla. Převzato z:
<https://orbis.skauting.cz/wp-content/uploads/2021/05/Hadrak-navod.pdf>
4. s malými míčky lze hrát vybíjenou na dvě družstva, případně se trefovat do hlubší nádoby, sestřelovat kuželky nebo plechovky apod.

Velký hadrác: Do staré punčochy dáme kousky hadů, případně již vyrobené malé hadráky z ponožek. Vytvarujeme pokud možno kulatý tvar. Zbytek punčochy ustříhneme a sešijeme.

Metodická doporučení připravili: Marie Fritzová, Zlata Hokrová, Miroslav Breitfelder.

Vytvořeno v projektu: „Digitální stopy regionální historie“ (registrační číslo CZ.02.3.68/0.0/0.0/18_067/0012320)

Západočeská univerzita v Plzni, 2022

